

„ЗАСТАВА“ излази два-
пут у недељу, четвртом и
недељом.

Цена је на годину 10. фор.
на по год. 5 фор., на чет-
врт године 2 фор. 50 нов.
а. в. за Аустрију, а за Ср-
бију на годину 100 гроша
на по год. 50, а на четврт
године 25 гроша.

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по ко-
личини врста, које из гар-
монта заузимају, и за сваку
врсту плаћа се за први пут
7, за сваки даљи пут 5 н.
Осим тога за жиг увек по
30 н. Донеси се шаљу у
редништву а предлата ад-
министрацији „ЗАСТАВЕ“
у Нови Сад.

Број 89.

У Новоме Саду, у недељу 24. септамбра 1867.

Год. II.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

1. октобра почиње последња ового-
дишња четврт за упис на овај лист. Молимо
све честите Србе, да нам и одјако не од-
реку своје материјалне и моралне помоћи, те
да можемо лист унапређивати у задатку ње-
гову. Као што овај лист није постао ни из
какве спекулације новинарке, него једино да
подмогне истине користити народне, тако му
не треба ни сада друге и веће помоћи, него
колико да се издржи, и да буде веран тумач
жеља и потреба народних, и преглед дога-
ђаја светских. Али што више одзива у народу
буде, то ће и лист бити све напреднији. По
садашњим приликама политичним може се на-
дати великим догађајима, како по Европи тако
и у нашој земљи, за које ваља да зна наш
народ, јер је и он ил. ће бар да буде зна-
тан чинилац европски. А и угарски је сабор
отворен, на ком ће се такође ломити судбина
овостраног народа нашег. Јавни је орган да-
кле нашем народу од преке потребе. Сада смо
се и за материјалну страну листа боље по-
старали; тако уредник овог листа при-
ма и администрацију на себе, што му
дојако послови његови нису допустили. Ако
се до сада каква погрешка у експедицији и
уопште у администрацији листа догодила
не треба да се мисли, да се то догодило са
какве нехатости, него само с тога што је лист
скоро премештен из Пеште овамо, те се није
могао све како се желело у први мах у ред
довести. Нека нам г. уписници не замере за
такове погрешке, а бринућемо се да их у бу-
дуће небуде.

Молимо све пријатеље овога листа, да нас
одсад од своје стране подпомажу, било допи-
сивањем из народа, било распрострањивањем
листа по народу. Особито молимо оне, који су
што за лист дужни остали, да новце што пре
пошљу, јер највећа је сметња листу непла-
ћање на време. Који неби хтели за идућу
четврт предплатити, а лист би им се и за ту
четврт слати почео, молимо да нам га одма
врате.

Уредништво „Заставе.“

Нови Сад 22. септамбра.

Католички лист „Мона“, који излази у Па-
ризу, саопштава једно писмо из Цариграда, по
коме је султан једном за свагда казао руском
посланнику, да неможе бити ни спомена о ослобо-
ђењу Кандије и њеном присаједињењу Грчкој.

То је казао султан, ако је веровати поме-
нутом листу, кад је генерал Игњатијев по дру-
ги пут полазио у Крим, па је на поласку по-
новно свој пријатељски и искрени савет сул-
тану: да преда Кандију Грчкој, и тако избе-
гне веће непријатељства. Давши тај савет, руски ге-
нерал искао је од султана последњи одговор,
који би цару Александру усмено саопштити
могао. „Саветујете ми — одговорио је тада
султан пресудно и огорчено — да предам Кан-
дију краљу Ђорђу, коме она треба, да би се
омалио народу у Грчкој — он који није ро-
ђени Грк, и који тек од три године влада! Ја
сам тридесет трећи потомак династије, која
толико дугује народима над којима од пет ве-
кова влада, и ви ми у што нерачунате моју
популарност! Од почетка ових догађаја у Кан-
дији, ја сам добио многобројне и топле адре-
се од мојих мухамеданских поданика, који са сви-
ју крајева понудили, да се уврете у добровољ-
ничке чете, о свом сопственом трошку, па да
иду у помоћ својој браћи у Кандији. Видите,
зависило је само од мене, да се угуши уста-
нак, посласем 200.000 Турака на острво, и да
се одавно учини крај дрским захтевањима Је-
лина и посредовању (интервенцији) сила. Ја
то нисам учинио, из штеђења хришћанске Е-
вропе, и што нисам могао заборавити, да сам
владалац и отац милионима Хришћана. И сад
ва моју мудрост, за моју умереност, поред чега
се једино могаху немци у Кандији толико
продужити, вар да Европа жели видети не ка-
вањена, претварајући моју мудрост и умереност
у оружје противу мене! Ах, генерале! ви ни-
сте владалац, и ви не знате колико је тешко

једном човеку, који носи круну, жртвовати је-
дан део своје државе, ма колики он био. Али
цар Александар оцениће праведније, ја се на-
дам, дубоко и неодољиво чувство, које ми за-
поведа, да затворим уво пред сваки предло-
гом, који иде на окрљење целостности моје
царевине. Да предам Кандију, генерале, може-
те ли збоља то мислити? Како би могао ја по-
сле те предаје прећи, преко прага мојих дво-
ра, и изићи на очи очајном народу у мојој пре-
столици. Желите ли, да таквом предајом под-
пишем безчастије моје круне и моје династије?
Никад! никад! Не само да нећу Кандију пре-
дати, него ја нећу одобрити ништа, што би и
издалека на ту предају ишло. Цар Алексан-
дар разумеће ме, надам се, кад му саопшти-
те ове речи, које не долазе тек из мојих уста,
него из дубљине мога срца. Таква је порука
коју имам предати вам.“

Такве речи, баш и да неби биле изишле
из уста султанових, доста је читати у орга-
ну пријатеља турских, па да се увиди очаја-
ни положај турске царевине у ово време. При-
писује се пакњи султана за Хришћане, што
није бацно 200.000 Турака у Кандију; е па
колико би му онда војске остало за даље у-
гњетавање и глобење осталих хришћанских о-
бласта, које тек огромна султанова посада од
устанка уздржава? Да је зависило од „мудро-
сти и умерености“ султана, Грчка, Србија и
Румунска још би пишале под варварским би-
чем турским; али Грчка, Србија и Румунска
рачунаху више на јунаштво својих синова, не-
го на пакњу мухамеданског „владалца и оца“
Хришћана, и преташе бити робска подлога
свршеног господарства. Надајмо се, да ће и
Кандија, и остале хришћанске области на И-
стоку умети наћи у себи снаге за ослобођење
своје. И онда нека је проста исповест „цар-
градског болничку“ пред руским генералом.

Турска власт у Кандији била је „похва-
тала“ неке депеше американског консула та-
мошњег; по једном телеграму из Цариграда,
од 19. т. м., царски повереник у Кандији до-
био је налог, да те депеше поврати американ-
ском консулу, пошто се код овог извини.

Из Италије јављају, да је у Риму у бунку у-
станак упркос сметањима које су Гарибалди на
пут стављене. Додаје се да је папа, услед тог у-
станка, морао уклонити се из Рима у Чивита-
веквију. Званично се још непотврђује вест о
устанку у Риму; али отуда што се у рим-
ском листу „Диорнале ди Рома“ говори о
„бултовничким четима“ које су у папину об-
ласт упале, закључује се, да у Риму обил-
нији догађаја бити мора. Италијански лист
„Реформа“ саопштио је следеће писмо од Га-
рибалде, писано уз пут у Александрију, 12.
(24) септамбра: „Римљани имају право ро-
бова, право да устану на оружје противу њи-
хових тирана, попова. Италијани имају дуж-
ност да им помогну, и ја се надам, да ће они
то учинити, па ма 50 Гарибалдија било затво-
рено. Напред дакле у вашој лепој одважности
ети Римљани и Италијани! Цео свет гледа на
вас, и кад се ваше дело сврши, ви ћете ко-
рачати са уздигнутом главом, и рећићете на-
родима: „ми смо очистили пут људског брат-
ства од најгнуснијег непријатеља, од папн-
ства.“ — „Кориере Италијано“ потврђује, да
италијанска влада, и ако је Гарибалди већ на
Капрери, непрестаје стражарити на граници
Римске области, и спрема што треба за ору-
жану одбрану те области од Гарибалдовога.

Париска „Преса“ била је јавила, да се
и француска влада држи још спремна за за-
штиту папе, и пошто је Гарибалдин покушај
осујећен. У тој цели спремна је и једна
оклопница лађа, да се пусти на Средиземно
Море, чим јој се из Париза заповеди. Полу-
званична „Франс“ обара тај глас и тврди, да
поред одважног поступања италијанске владе,
Француска нема потребе спремати се за о-
брану папе.

Инглески „Дели Телеграф“ доноси из Па-
риза, из званичног извора, вест, да влада хо-
ландијска намерава саветовати се са владом
белгијском и владом инглеском о превлачењу
уговора од 1832 у смислу томе, да се за-
међу Белгије, Холандије и в. војводине Лук-
сембурга утврди савез, који би био јемство за
Француску противу анексије пруске, и за Не-
мачку противу анексије француске, и који би
уједно дао средства да се војена снага трију

државица уједини тако, да може послужити
за одбрану истих.

ДИРЕКТОРСТВО ГИМНАЗИЈЕ НОВОСАДСКЕ.

Напредак сваког просветног завода, па да-
кле и гимназије, зависи највише од способно-
сти и ваљаности дотичних учитеља. Ако је уч-
итељ добар, и њак је добар; ако је уч. хрђав,
не може обично ни њак бити бољи. Тако је би-
ло, од како је света, и тако ће бити, док бу-
де света. Сврат, н. пр., имао је за њака Пла-
тона, Платон Аристотела, Аристотел великог
Александра. Што бољи дакле учитељ, то бољи
њак. С тога сваки народ највише на то лави,
каквим ће учитељима младеж своју, која је на-
да отаџбине, поверити. С тога су свуда и у-
вели срећни народи за учитеље најстрожије ис-
шите, затварају их по цео дан при писменом
испиту, не дајући им ни на ручак да иду, и
пропуштају сваког на најчешће сито, да им се
у школу, то највеће светлиште, не може ка-
нво год лице подкрати Богме тако и треба
радити. Јер кад се на ум узме, да је за сва-
ког њака, ма где у широком свету њаковао,
први и најглавнији закон: jure in verba ma-
gistri (слепо веровати речима учитељевим), он-
да мора сваки народ добро очи отворити, на-
квива и која ће лица бити учитељи, чијим ће
речима младеж слепо веровати.

Тако досад радише и раде сви они наро-
ди, који се данас називају срећним; а тако
ће и одсад радити сваки овај народ, који није
изгубио главу и памет, који жели, да остане
и да буде срећан.

Кад тако непрестано раде народи, који, пре-
мда још од пре 400 г. имају толике универ-
зитете, академије, лицеје, гимназије, се-
минарије, и т. д. па опет сваки дан но-
ве и нове такве институте подижу, и број бо-
љих иза бољих учитеља из дана у дан умно-
жавају; кад тако, велим, раде народи, који
још од оног дана, кад нас је Турчин на Ко-
сову сарапно, толике просветне заводе имају:
како би тек требало ми јединци да радимо, од
којих нас је неколико овамо под Чарнојеви-
ћем пре 180 година дошло, да живот спасе-
мо, неколико тек пре 50 година из мртвих ус-
кренуло, и од којих још готово половина у
гробу лежи и свој ускре чека. Колико и ка-
квих би учитеља ми јединци морали имати, да
можемо за споменутим народима и нарамљива-
ти само? Колико и каквих завода, колико и каквих
би учитеља ми морали имати, да нам се утре-
става, којом можемо до правог живота доћи,
да нам се утре стаза народне просвете?

Кад би сад узели, те тај рачун правили,
поса би нам се на глави јежила, крв би нам
циркулисати престала, кад би једним оком по-
гледали на број и строј института, што су нам
нужни као хлеб насупни, па немамо их, а дру-
гим оком погледали на број и строј институ-
та, на које прст пружити можемо у месецу
септембру, године 1867., после Христовог ро-
ђења.

Рачун тај требало би сваки Србин у подне
у поноћ да има пред очима, и да према том
рад свој удеси.

Да видимо сад, колико се тај рачун сада-
њим патронима гимназије новосадске по гла-
ви врзе, колико им главобоље задаје.

Гимназија новосадска у нас оностраних Ср-
баља једини је виши просветни институт, који
је јаван, т. ј. који има право издавати све-
доубе зрелости, те који дакле младе Србе
управо до прага универзитетског допраћа. Мла-
дежи те једине јавне гимназије с каквом са-
весности патрони учитељи дају и одузимају,
видимо сви врло добро. Дају се гимназији та-
кови људи, који нису нигде пристаали, а оду-
зимају људи такви, без којих она мора кло-
нути и на послетку угинути, као год оно
пламен, коме се његова права рана одузме.

Сваког свестног Србина мора срце болети, кад
види, како главе народне са просветним за-
водима немилостивије поступају, него на ка-
ква бесавесна мађија са својом пасторчади.

Кад измеримо дупствену вредност оних ли-
ца, којима чланови крнег патроната младеж,
узданицу народну, цоверавају, онда се мора-
мо, хтели не хтели, утврдити у досадањем на-
шем уверењу, што га имамо о реченим чла-
новима. А то је уверење, да патрони мисле,
да професор може свако бити. И тако је за-
иста. У крилу ове гимназије, а тако исто и у крилу

сестрице њене, гимназије карловачке, налази
се као учитељ по гдеојој индивидуум, којег
други народи не би хтели имати ни за послу-
житеља. Па да ми немамо будућности, коју ће
нам завидити и најсрећнији народ на овом
свету!

Но не може по мњењу садашњих патрона
гимназије само професор свако бити. И дирек-
торство гимназије једне велике, која има карактер
јавности, може се у месецу септембру г. 1867.
после Христовог рођења дати човеку, који ти
пре падне на памет. Страшна ми посла ди-
ректорисати у једној гимназији. Павиш или на-
ложни коме, ма и свом слуги, да пази на про-
фесоре, јесу ли у школу ушли, кад је куцнуло
осам сати, и да нису пре изишли, него што
је избило девет. На свршетку првог и другог
течаја ударих на сведоубе гимназијски печат
потпишем се и поспеш песком, и школска го-
дина готова. Па тако једна, две, три, и ако
оћеш и 20 година прође. А можеш најпосле
као директор и ићи камо ти је год воља, те
оставити гимназију на које год оћеш време,
можеш ићи у манастир, те тамо економисати
и опет за то заслуге за гимназију стећи, на
које ћеш се у своје доба позивати, као год
што је ено, н. пр., г. Јован Хаџић-Светић као
директор те исте гимназије новосадске девет
година у Србији вакове за готове новце писао
и тиме така „мерита“ за гимназију стекао,
да се на њих сам собом, својим потписом по-
сле двадесет и више година позивати може.

То је појам, што га патрони гимназије ов-
дашње о директорству гимназијском имају. То
је један од узроча, због којег је нашим дичним
патронима директора гимназијског тако исто
лако променути, као другим људима капут,
или шешир. За доказ ових наших речи овом
ћемо приликом да споменемо све редом ди-
ректоре, што се у овдашњој гимназији после
буне од г. 1852 дакле за 16 година измењаше: Иг-
Јовановић (Божа), Натомевић, Павле Јовано-
вић, Никовић, адвокат Исаковић, Гавриловић
и сад архимандрит Аџељић. Њих седам за
шеснаест година. Опкладно би се, о што год
ко хоће, да тог примера нигде на свету не-
ма. Нотабене, ни један, чини нам се, није био
права, дефинитивни директор, већ сваки при-
времен. А најпосле баш да и добије који ди-
ректор, или професор од њих декрет, да је нај-
дефинитивнији на свету, опет дефинитивност
његова доње траје, докле оће да буде њи-
во слепо оруђе.

Садашњи патрони гимназије наше, од првог
до последњег, толико себи разбијају главу пре-
мишљањем о напредку и процветању гимна-
зије, којом управљају, да никад неће ни да
завире у нацрт устројства, који за све гимна-
зије важи, па и за нашу изрично од оног да-
на, кад нам је цар државну помоћ дао. Ама
никад ни да завире у тако звани Organisations-
Entwurf. А за име „гимназијална педаго-
гика“ можда нису никад ни чули.

Шта пише у том Organisations-Entwurf-у,
у који, ја рекох, да врховна власт гимназије
наше ваља никад и не завире? У том „ент-
вурфу“ који је из оне земље узет, у којој је
средиште светске образованости, узет из по-
стојбине Александра Хумболта, у том „ент-
вурфу“, који је свето писмо за све гимназије
у Аустрији, има један параграф, који је врло
крупним словима наштампан, и који каже, ко
се за директора бира. То је § 93., који из свег
грла виче, да у гимназији једној директор
мора бити један од професора. Али на-
равно, шта се тичу којеквалих параграфи на-
ших патрона. Њиово је искуство у школским
стварима за цело вуџикамо веће, него у оних
људи, што су у она два крвинкла, Берлину
и Бечу, таке параграфе стварали.

Један од професора — прописује § 93. —
треба да је свагда директор. Његова је дуж-
ност, да у свакој вишој гимназији мора 8—10
сати преко недеље један или два предмета
предавати. Осим тога има директор још више
дужности, као н. пр. да иде код појединих уч-
итеља на часове, те да види начин предава-
ња, да их после као пријатељ пријатеља опо-
мене на овај или онај недостатак у предава-
њу, и т. д. Но, ја сам тако нестрпљив, да чу-
јем, како ће се прави професори хвалити са коле-
гијалности свог новог директора, како ли ња-
ци са очинским предустрајањем у ма којој
школи. Уједно бих желио видети, колико ће
повољаног директора интересовати н. пр

математично доказивање каквог закона из физике и т. д.

Али дабоме, по мњењу патроната, најгоднији је за директ. човек, који ће кадикад учитељима и ђацима озбиљно лице своје да покаже, и који ће њима да импонује троструким господством својим: архимандритством, патријаршеским мандатарством и директорством.

Вредно је чути, какво име свака гимназијална педагогика даје таком директору, који је свашта пре него директор, или оном професору, који је свашта пре него професор:

Таким директору или професору даје гимназијална педагогика име: Kümmerlichstes Wesen auf Gotteserdboden, најјадније створење под небом.

У Новом Саду, 22. септ. Јуче је била скупштина овдашње варошке општине, на којој је осим других предмета прочитана и одобрена представка на угарски сабор ради привојног и поротног суда за Нови Сад, даље су бирани канцелисте варошке. Због заосталих не-свршених предмета продужиле се скупштина у суботу у 9 сати пре подне.

— „Хон“ од 2. окт. п. р. јавља, да се ових дана у министарству просвете чини договор о оперативу школских и црквених послова српског конгреса од год 1865. и да ће се тај оператив са познатим изменама поднети његово величанству ради потврде.

— У краљевом двору у Чешкој држана је педесетогодишња слава, што је пронађен краљевски рукопис, као један од најстаријих споменика чешког народа из 9. и 10. столећа. Слава је била особито сјајна, и на њој беху осим других знатних Чеха и др. Палацки, др Ригер и др. Сладковски. Телеграмске честитке су у великом броју стигле са свију крајева словенских, како у славу краљевском рукопису тако у славу Вацеславу Ханки који га је пронашао.

Нови Сад, 23. септ. У уторак 20. септ. открило се у Каменици грозно дело. У каменичкој шуми, на путу од Каменице Иригу, наша се два човека, и један дечак убијени, и то ножевима изпробадани, и оној двојици и главе одсечене бијаху; исто тако и коњима онамо у колима упрегнутима главе бијаху одсечене. У људима повинаше два касапина, који су 14 дана пред тим из Новог Сада отишли за митровачки вапаш, и за које се већ слутња родила, што су дуго е пута изостали, Касапи су ти: Данило Маурер, и Самуил Бем; они су с дежаком заједно 5. септ. на вапаш отишли; у њи је било до 1500 ф. новаца; на месту убиства морали су међу 12. и 1. сатом у подне стићи. Убијени су с колима заједно једно двеста хвати у шуму утерани, везани, убијени и опљевени. Како је доба бербе било, и људи вису у шуму ишли, остало је дело толико времена скривено. Тај је грозни случај околина ову здраво потресао: Сумња је, да је било и Новосађана у том делу умешани, и већ су четворица затворени, међу којима разглашени Веља, који се у то време око Каменице вргао. Остали су тако звањани Дивјак, Глиша Свирац и Миша Шовљанин.

ТЕЛЕГРАМ УРЕДНИШТВУ „ЗАСТАВЕ.“

Кикинда 20. септембра.

Кикиндско општинско представништво општегласно изабрало за почастне грађане кикиндске: Стевана Брановачког, Бову Дмитријевића, Јована Живковића, Владимира Јовановића сауредника „Заставе“, Лазу Костића, Тодора Мандића, Светозара Милетића, Никчу Михајловића, Мишу Полта, Александра Стојачковића, Ђ. Стратимировића, Јована Суботића.

ДОПИСИ.

V. — Ердјеви 29. септ. Данас је овде конференција народњака. Скупило се преко 140 грађана (свештеника обе вере, трговаца, занатлија, сељана). Седницу је отворно парох Томбор. Утврђен је затим следећи програм: 1) Да се народњачка странка оснива на саборске закључке. 2) Само је сабор властан да решава државоуправна питања, нарочито питање о унији са Угарском. 3) Жупаније ипнеу позване да решавају таква питања. 4) Дојаконшија изборни ред да се задржи. 5) Непримају се закони од 1848. год., јер су противни земљској автономји, неосигуравају народност. 6) Да се тежи унији, која се има постићи слободним споразумљивем ојау сабора, са сачуваном автономном. Изабран је најпосле централни одбор; председник му је Павле Грчић.

> Панчево 18. сеп. Свугде се већ опажају знаци свести којом се народ српски руководи, и као да је већ близу час у ком ће да „окиви дух српски и у граници.“

О тој свести, о том духу и о њимовим знацима нека за доказ служи и ово:

Панчево, као и свака друга варош у граници, бира сваке три године известан број општинара (што би њемац рекао гемајдерете). Једна половина од тог броја, после три године дана остаје иста, и долази у виши круг општинског рада, а другу половину бира ва-

рош новона; дакле, прва половина служи шест година дана.

Тако се бираху општинари и ових дана у Панчеву. У првој половини остадохе од старих општинара једанајест Немаца и шеснајест Срба. Но другаче је са избором друге половине. Ту нема ни једног Немца већ све сам овејани Србин, и то независан; дакле сви трговачки, занатлијски и земљеделски staleжи заступљени су.

Пре беше увек више (ако не и цео број) Немаца.

Срби Панчевици показаше својим заузимањем око тог посла подлину свест и слогу; дивно беше гледати, а дивније слушати наше грађане, како се упитивају „кога ћемо?“ на одговарају: наравно наше људе, па сви да дамо сложено гласове наше, а да се неделимо.

Слоге беше и споразумљева. Кад су се позивнице, и то на српском језику за Србе разтуриле по вароши, тада су се газде од кућа, радници оптерећени данком, споразумели, сложили и на цедуљама — где беше штампано ви имате шест (или више) имена уписати — написаше сви једне и исте људе, које бирачи врло добро познају.

На такво дело браћа Немци бомбардују, у намери да сурвају српски избор; али Немце зла ерфа еусрете, они прошадохе од силне деобе међу собом, — деобе коју они тако вешто емедоше у друго време заметути и подржавати код оних над којима господарише.

Немцима криво што Србенда не даде туђинцу свога гласа; али, зар Немци дадохе гласа којем Србину при избору општинара?

Још да вам јавим, да су се у граници српски учитељи скупили, њи 56 на броју, да установе фонд за пензију и учитељске зборове.

Тај збор отворио је г. управитељ школа подужом беседом, у којој разложи ради чега дођоше овде, како да се унапреде народне школе, и да се заведу учитељски зборови; затим изјави похвалу од више власти српским учитељима, што су се око деце с науком тако бржљиво заузимају. — Одговорио је на његову беседу г. Ј. Петровић, рекавши, да примају к срцу његов савет, о у напредивању школа, а што се тиче зборова то је велика идеја која свугде оваљује, па је време да се и код нас оствари.

И тако је примљено једногласно, да се зборови заведу, те се почеше одма и саветовати о томе. Дође реч, да се записници не воде, ал г. Ј. Илић устаде и разложи важност винуу, међу осталим наводи, како се од срп. учитеља никаква радња не вноси на видело, и тврди да се они баш с тога мало уважавају од стране српства. Одобрн се, да се води записник.

Г. Данкуи предложи, да попови немају приступа у зборовима. Одговара г. Ј. Илић и наводи како овде, особито у граници, попови велики уплив на учитеље и школе имају, дакле би се самој ствари штета правила, ако би се искључили попови из збора учитељског; но почетим ја је већина противна, то да се попови бар као почастни чланови приме. Предлог буде усвојен.

Означен је даље ред учитељских зборова: Установљени су мањи зборови у које стације или 7—8 учитеља долазе; вниов рад почиње од 1. новембра, а цел је напредак народних школа. Рад мањих зборова претреса главни збор који бива сваког школског течаја. За овај мах за глав. збор изабрани: председник, подпредседник и деловођа, уједно служе и мањим зборовима, према овим имају право себи друге бирати, ако су незадовољни. Основан је фонд за пензију; статутн су већ вашој власти поднети и на потврђење; пошто се потврде, предаће се јавности.

Главан збор пре него што се разишао задао је, по предлогу г. Ј. Илића, појединим зборовима следећа питања:

- 1) Каква је цел овог збора?
- 2) Како се може народан дух увести у наше народне школе.
- 3) Како се може учинити да предавање буде свугде једнако.

Ван учитеља срп. била су и два грађана, и више ученика при саветовању учитеља у збору, — седнице су биле јавне.

М...та. У Вршцу 12. септембра. И ако мало одоцњено, опет несам рад да се о првој редовној беседи, коју је наша певачка дружина за уторак 29. августа приредила, посвећутке прође.

Приход ове беседе беше опредељен за друштвену благајну; а било је до 50 фр, чиста дохода. Да пређемо на саму „беседу.“

Чим је по вароши пукао глас: да „беседу“ отвара председник певачке задруге, г. Сима Цијук, одетнић, многи су чет својих нужних посла одвојили, да би честитог старину чули.

У кратко да зберем говор беседника; он нам разлагаше како народ који негежи изобразењу који нема слоге и јединства, који дише,

зависћу и мрзошћу, да тај народ пропасти мора; а на против што је више изобразен и снажан који народ, то је он и све јачи и све напреднији. Каже, како и Срби имадохе златно доба, али то доба — Душаново време — није своју величину толико на изобразености колико на телесној снази и јунаштву оснивало. Најпосле говори, како се и код нашег народа почела ова страна више гледати и неговати, која народе срећне прави и слави подиже, напомиње како највећа заслуга за тај племенити рад припада српској уједињеној омладини — узносје рад цели и тежбе омладинске, беседник призива све на помоћ, да би се напредак народа што пре остварио.

Ја држим да нема душ, која неби г. С. Цијуку своје поштовање и признање одала. Хвала вам дична старину и врли заступниче млађаног српског народа и напретка његовог; нека би се што више оцва српских на вас угледали.

За говорниковом беседом грину лик са песмом „Бивали чехове“, која је овог пута вештачки, врло живо и складно одпевана; ту се најјасније могло опазити, како и колико се за кратко време поред стручног и редовног учитеља напредовати може. „Живели!“ беше одзив од стране публике.

После ове песме декламовала је мала Драга Формајева „Невера Вук“ од М. Грчића. То дете декламоваше слободно и отворено, тако да је сваког слушалца задовољило. Да наша деца српски у опште имају воље и дара за овакве забаве, то је већ посведочено, само ми неможемо одобрити, да се деца кад се за декламовање приправљају, уче не природном, чистом и правилном говору, него се од њих насилу граде глумци са непрестаним трзањем тела, са више вичућим него одушевљеним гласом. Даље је певао лик „Младо пастирче“, народну песму од К. Станковића што је особито ефекта у час јасно, час тихим гласом, правила. Љуба Фармаћ декламовао је „Сан“ од ...ића.

Лик нам као трећу песму одпева „Жену-линка“ чешка народна, која се са вешто удушеног одјека што је по свршетку неког рефрена понављан бивао и из даљине долазно, слушаоцима тако допадала, да су више пута певати морала. Паја Мартиновић говорио је „Црногорство.“

Хоћемо ли код одрастлији строги критичари да будемо, онда нам овде остаје да похвалимо добру вољу говорника, који се рад бољег у савршења у говорништву и јавно шкољује. На свршетку одпевана је песма „Радо иде Србин у војнике.“ Да је у овој тешкој и због брзи таката више вештачкој песми, наш лик умео оправдати оно кратко време у којему се вечао, томе је јасна сведочба оно обште задовољство које је учинило да се песма више пута понови и да јој се вазда одзове са: „Живео, Живели!“

Сад нам остаје још да о самоме друштву неважно коју више рекнемо. Против овог неважно завода бацало се доста отровни стрела које су требале у васкрсавању још да га угуше, али као обично тако се и овде свечано непријатељи са својим нападајима постигеше, а њихове на друштво просипане стреле гађаху саме странце.

Певачка дружина напредује, како ретко која у еуседству. Наше друштво које је до сада доста пута у цркви оужбу одучало, и које је у толико световни песама одучано, има годишња прихода које од подпомажући, које од остали доходака на 1200 форината, а броји у основници својој које положени које уписани прилога на 1000 фр.

То друштво мора напредовати, само ако еуделујући чланови и даље радили буду са оном вољом са којом до сада рађаху, а ми се надамо како томе тако и новим члановима, јер право време вечања сад истом настаје, а то су дуге зимне вечери, де сваки на сахат два од куће и своји посла без штете одуствовати може.

Од наши млађи трговаца и чиновника очекује се родољубив одзив на суделовање, бар у оној мери, у којој наша свесна трговачка браћа Панчевици учествују.

Главни чинитељ напредовања нашег лика у псавају јест наш ликовођа г. Богдан Томашек. Његова извршеност у сврци, његова уметност у школи, његово примерно предавање и понашање, његова даровитост у компоновању, учинили су, да је певачка дружина наша тако напредна.

Сад држим, да неје нужно обарати поједине дописе, који се можда за извесне таксе фабрикују и по красном „Напредку“ прошиљу; јер верујте, чим ко што изврнути и слагати жели, ома га видите да „Напредку“ прибегава.

М. С. У Дињацу 15. септембра. Имајући пред очима задатак целокупне омладине српске, неможемо ни ми — као чланови те целине — за другима заостати, и приредимо у овом сеоцету „беседу“, да би овом и ми што на

олтар народне просвете и народног напретка принећи могли.

Ма да нас је у малом броју, ма да нам на путу беше доста препона, које од политичне власти, које пак због оскудице материјалне; нисмо од наше намере одустаили, већ напрегосмо све силе да нашу цел извршимо.

У тој намери сетимо се на златне речи, које су на српском грбу урезане, да „само слога Србина спасава.“ И ево Србину жива примера, шта је слога учинити кадра.

Сад се могамо лакше кретати, скупимо се, поразговарамо се братски, удесимо распоред и наменемо чист приход српском народном позоришту.

Беседа је давана 10. ов. месеца и била је с играчком скопчана.

Беседу нећемо подробно оценити, но само толико можемо рећи, да је ова на задовољство сакупљене публике била.

Публике није било сувише, зато нам је после намирења трошка и чист приход остао мали. Овај износи 16 фрнти 10 новчића коју своту новаца вас умољавамо да би ју на дотично место послати изволели.

Из Јаска пише нам дописник П. за неког свештеника, како своје чину посве недостојно живи, што не приличи ни најнеуглађенијем човеку, а како ли оном који треба да је огледало другима. Будући да се допис приватне особе тиче, не можемо га цела саобитити, а г. дописник за љубав народној ствари требало би да се сложи са дотичном општином, па да врховној духовној власти јави за такву саблазањ, која не може некажњена остати.

У том смислу још горе и црње пише нам се и из М. Реметице. И тога г. дописника упућујемо на духовну власт, па ако се тамо правда не изрече, онда је јаван орган позван, да ствар изнесе пред суд народни.

У Новоме Саду, 22. септ. Кад бацимо поглед на политични положај нашег народа отвара нам се врло жалостан изглед, што га само бити може — расцепаност међу четири државе. Ту ако патриота и уздане, може се лако и утешити, јер знаде да узроци целој несрећи не лежи толико у народу, колико у другим спољашњим околностима, а у таквим приликама узда се да ће наћи накнаде за то у здравој свести народа и у сложном раду његових синова. — Наш је народ у сва времена, при свима догађајима изјављивао своју здраву свест. Но сложан рад његов реметио је по који син му одадник, који се навалице извлачио из кола загрљене браће, те странпутицама свога делања ишао на очевидну штету народа. Овакво растројство мора сваког поштеног човека много јаче заболети, него све спољашње неводе. Слободан суд народа жигосао је свагда те несретне синове проклетством.

Честитом Србину мора тешко бити, кад види, да се и у данашње дане нашло неколико лажних апостола, који унатоц здравој свести и правом поносу народа неуморно војују против свега, што животну снагу у себи носе, да би лакше продрли са трулежи својих самољивих интереса. А орган је тих људи „Напредак“, лист који је све достојанство пред лицем света побадио, и еишао се са основа морала, те јавно свакој истини у очи плује. — Досад се ове бруке мирним оком пропуштале, јер се предпостављало и код папаџача fine коже на образу, и држало се да ће их бар, ако не корист народа, а оно завор света приморати да запусте ждрело, одкуда им отров неморала на невин народ куља. Но они ил су се најмили, ил су се баш помили, јер кад виде, да већ нема скоро честита предмета на што њихов јед кануу није, потезу грдње и лажи, што су их већ пре неколико месеци на пазар износили. — незнам додуше пошто су их онда продавали, но сад ћемо да повунамо побити им цену.

У 75. бр. њиховог органа печатан је један допис „из Баната“, који је пун овејаних лажи. Ја врло сумњам, да је то банатски посао, него ће му бити по свој прилици мајетор из Новог Сада, те да би више муштерије намамо, истурно фирму „из Баната.“ Поштоје, као што велимо, цео посао пука вара лица, то позивам дописника, да изиђе на сред и да јавно заложн име своје у ваљаност свога посла, — и не само то, него да и моја тврђења, што их ниже набрајам са доказима, као што треба, опровргне, јер док то све неучини, ми сматрамо безименог дописника, и уз њега и његовог протектора — уредника као лажљивце и клеветнике.

Дакле ево шта ја тврдим на основу горе споменутог дописа:

1) Да је лаж да су „шефови „Заставе“ хтели преко „својих“, као што их ви називате „репова“ о омладинској скупштини републику у Србији да прогласе.

2) Да је пресна лаж, да се о банкету прве омладинске скупштине г. Милетићу као председнику републике наздрављало. Шта ви-

